

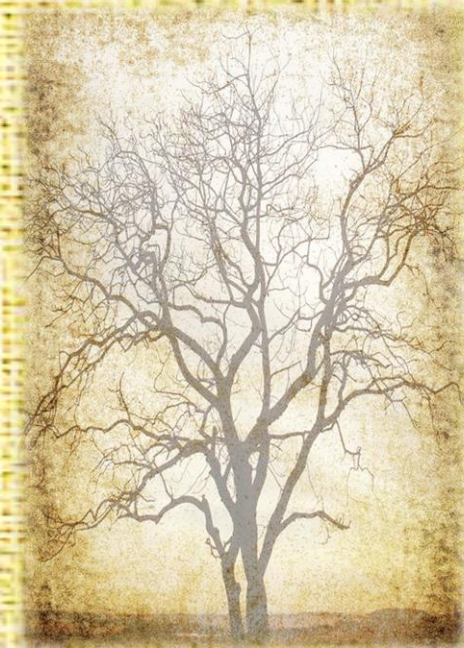
**Iš Vacio MILIAUS
ekslibrisų rinkinio**

Skuodo rajono savivaldybės
R. Granausko viešosios bibliotekos
projektą "Išgirskime istoriją, kuri
byloja mums", skirtą etnologo Vacio
Miliaus 90-osioms gimimo metinėms,
dalinai finansuoja

Projekto partneriai: Etninės kultūros
globos taryba, Mosėdžio seniūnija,
Šauklių ir Šatraminių kaimų
bendruomenė

*Marga gyvenimo
juosta*

Vacys Milius (1926 – 2005)

Vacys Milius **(1926 – 2005)**

Draugams santūriai yra tarstelėjęs: „Jei būčiau rūpinęsis tik savo raštais, būčiau parašęs daugiau.“ „Negi aš taip gulėsiu. Vis tiek reikia ką nors daryti.“

Žymusis Lietuvos etnologas, profesorius, habilituotas mokslų daktaras, Lietuvių katalikų mokslo akademijos akademikas, Jono Basanavičiaus ir Lietuvos mokslo valstybinių premijų laureatas, apdovanotas LDK Gedimino IV laipsnio ordinu, daugelio organizacijų garbės narys, iškilus visuomenės veikėjas, lietuvių etninės kultūros tyrinėtojas ir nenuilstantis Tėvynės meilės puoselėtojas. Mokslo tyrinėjimų sritys: Lietuvos kaimo materialinė kultūra, lietuvių etnologijos istorija ir bibliografija, Lietuvos etnologų darbų skleidimas užsienio spaudiniuose. Jį domino valstiečių maistas, verslai, amatai, liaudies architektūra, ypač vandens ir vėjo malūnai, kapinių paminklų įrašai. Pats trumpiausias ir seniausias Vacio Miliaus rastas antkapinis užrašas Žemaitijoje iš 1819 m. – „Ča ils kaula“. Paskelbė straipsnių Lietuvos, Latvijos, Lenkijos, Rusijos, Suomijos, Ukrainos, Vokietijos, JAV ir Kanados moksliniuose leidiniuose. 1965 – 2004 metais Lietuvos etnologijos ir folkloristikos bibliografijos duomenis teikė Bonoje, o vėliau Estijoje leidžiamai Tarptautinei etnologijos bibliografijai. Nevengė aktyvios visuomeninės veiklos. Buvo Lietuvos radijo ir televizijos tarybos, VDU ir Lietuvos istorijos instituto Etnologijos komisijos,

Parengtos, sudarytos knygos

Lietuvininkai [pratarmė, p. 5-10] (V., 1970)
Jonušas A. Žylakių kaimas
Statkevičiaus V. Šilališkiai: darbai ir papročiai (V., 1992)
Jablonskis I. Budrių kaimas (V., 1993)
Žemaičių žemės ažuolas (Vilnius-Plungė, 1996)
Vidukliškių butis: (verslai, talkos, ganymas, žuvavimas, bitininkystė, valgiai, liaudies medicina ir veterinarija, senieji tikėjimai) /parengė V. Milius, I. Orinauskaitė // Viduklė (K., 2002)

Redaguotos knygos

Zervynos (V., 1964); Ignalinos kraštas (V., 1966); Dieveniškės (V., 1969); Gaidės ir Rimšės apylinkės (V., 1969); Merkinė (V., 1970); Dubingiai (V., 1971); Kernavė (V., 1972); Liaudies kūryba. D. 2. (V., 1974); Šiuolaikinis Žemaitijos kaimas (V., 1985); Gervėčiai (V., 1989); Rytų Lietuva: istorija, kultūra, kalba: (str. rinkinys) (V., 1992); Lietuvininkų kraštas: [jo red. dalis „Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje“] (K., 1995); Jonas Balys. Raštai, T.1-5 (V., 1998-2004); Piškinaitė-Kazlauskienė L. Žvejybos istorijos apybraiža (V., 1998); Plateliai (V., 1999); Lietuvos etnologija 1, 2001 (V., 2001)

Literatūra apie Vacį Milių

Kulnytė B. Mokytas žemaitis : (Vaciumi Miliui 65-eri) // Etnografija. Metraštis I. – V., 1991. – P.98-103.
Strazdūnaitė R. Vacys Milius : bibliografinė rodyklė: 1950-1996 (V., 1996)
Lietuvos istorijos institutas: Mokslinė veikla, 1996. – V., 1997. – P. 8, 14, 19-20, 29-30, 37, 42, 46.
Kulnytė B. Vacys Milius // Lietuvos istorijos metraštis 1996. – V., 1997. – P. 529-532.
V. Žukas. Milius Vacys // Knygotyra: Enciklopedinis žodynas. – V., 1997. – P. 260: iliustr.
Vacys Milius // Širvintos. – V., 2000. – P. 765.
Vacys Milius // 100 tėviškės žinovų. – V., 2001. – P. 67-68.
Šaknys Ž. Etnologui Vaciumi Miliui – 75 // Lietuvos etnologija 1, 2001. – V., 2001. – P. 8-16.
Strazdūnaitė R. Vacio Miliaus 1996-2001 metų darbų bibliografija // Lietuvos etnologija 1, 2001. – V., 2001. – P. 16-29.

Praeities tyrinėtojų antkapinių paminklų ir atminimo lentų įrašai // Lietuvos istorijos metraštis 1998. – V., 1999. – P. 206-216: iliustr.

Žemaitijos vandens malūnų ir trobų savitumai bei skirtumai // Etninė kultūra ir tapatumo išraiška. – V., 1999. – P. 251-259: iliustr.

Arpas; dalgis; girmos; grėblys; guba; įrašai antkapiniuose paminkluose // Mažosios Lietuvos enciklopedija. – V., 2000, t.1, P. 80,238, 264-265, 285-286, 480-481, 494, 495, 503-504, 517, 528, 591-592.

Etninė kultūra Age Meyerio Benedictseno Lietuvoje // Age Meyeris Benedictsenas ir jo knyga Lietuva bundanti tauta : konferencijos pranešimai 1999.09.25 Vilnius. – V., 2000. – P. 79-83.

Širvintiškių kapinės // Širvintos. – V., 2000. – P. 498-507: iliustr.

Kaimų kapinės // Tverečiaus kraštas. – V., 2001. – P. 436-443: iliustr.

O vodiany k melnicax Zapadnoi Litvy = Apie Vakarų Lietuvos vandens malūnus Lietuvos hidroenergetikai – 100 : Straipsnių rinkinys. – K., 2001. – P. 25-30.

Raguvos apylinkių kapinės // Raguva. – V., 2001. – P. 640-650: iliustr.

Tradicinis kvėdarniškių maistas // Kvėdarna. – V., 2004.

Lietuvos kryždirbystė // Litanistika šiuolaikiniame pasaulyje : Lietuva Europos istorijos ir kultūros kontekste. – V., 2004. – P. 106-113.

Laukuvos ir Požerės kapinės // Laukuva. D. 2. – V., 2008. – P. 270-278.

Lietuvių katalikų Mokslų akademijos valdybos, Lietuvos nacionalinio muziejaus tarybos, A. ir P. Galaunių namų globos tarybos, M. Mažvydo bibliofilų klubo, Lietuvos ekslibrisininkų klubo, Žemaičių kultūros draugijos narys. Žinodami Vacio Miliaus aistrą knygoms dailininkai yra sukūrę jam apie 30 ekslibrių.

Svarbiausios datos

Gimė 1926 m. gruodžio 8 d. Skuodo rajono Šauklių kaime Aleksandros Beniušytės-Milienės (g. 1896 m. Brotykų k.) ir Kazio Miliaus šeimoje.

Apie 1928 m. mirė tėvelis Kazys Milius.

Gyveno Šaukliuose (kūdikystėje), Brotykų, Šačių kaimuose, Skuode.

Mokėsi 1934-1938 m. Šačių pradžios mokykloje, 1938-1940 m. Skuodo pradinėje, 1940-1944 m. Skuodo gimnazijoje.

Studijavo 1945-1946 m. Telšių mokytojų seminarijoje, 1946-1951 m. Vilniaus universiteto Istorijos fakultete etnografo ir muziejininko specialybę. 1952-1954 m. SSRS N. Miklucho-Machlajaus Etnografijos instituto aspirantūroje Maskvoje.

Disertacijos: *Aspiranto* disertacija apginta 1955 m. sausio 4 d. TSRS MA Etnografijos instituto Mokslinėje taryboje Lietuvos etnografijos tematika „Lietuvių valstiečių maistas ir namų apyvokos daiktai XIX ir XX a.“ Mokslo vadovas istorijos m. dr. Pavlas Kušneris. *Humanitarinių m. etnologinės krypties habilituoto daktaro* disertaciją apgynė 1993 m. birželio 3 d. Lietuvos istorijos institute ir VDU tema „Lietuvos kaimo amatai ir technika XIX a.-XXa. pirmoje pusėje“.

Ekspedicijos: Kasmet 1948-2004 m. dalyvavo etnografinėse ir kraštotyros ekspedicijose. *Pirmoji ekspedicija* 1948 m. vasarą į Švenčionių apylinkes.

Dėstytojas 1956-1960 m., 1994-1999 m. Vilniaus universitete, 1992-1999 m. Vytauto Didžiojo universitete Kaune.

Darbas: 1947-1951 m. buvo Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejaus darbuotojas (laborantas, fondų vedėjas, konservatorius), 1954-1955 m. Lietuvos istorijos instituto jaunesnysis, nuo 1955 m. vyresnysis mokslinis bendradarbis, nuo 1995 m. vyriausiasis mokslinis bendradarbis, o 1997-2001 kovo 10 d. buvo šio instituto Etnologijos skyriaus vedėjas.

Suteikti vardai: 1989 m. Lietuvos kraštotyros draugijos garbės nario, 1994 m. prof. vardai. 1997 m. tapo Lietuvos katalikų Mokslų akademijos akademiku.

Apdovanojimai: 1993 m. gavo Jono Basanavičiaus premiją už lietuvių etninės kultūros tyrinėjimus ir jų organizavimą. 1997 m. apdovanotas LDK Gedimino IV laipsnio ordinu. 2003 m. tapo Lietuvos mokslo premijos laureatu už darbų ciklą „Lietuvos etninės kultūros tyrinėjimas 1956-2002 m.“

Vedė 1960 metais Mariją Mastonytę iš Švenčionių krašto.

Vaikai: 1964 m. gimė sūnus Vaidotas, 1974 m. dukra Raminta.

Mirė Vacys Milius 2005 m. spalio 2 d. Vilniuje. Palaidotas Vilniaus Rokantiškių kapinėse.

Mažosios Lietuvos lietuvininkų drabužių tyrinėjimai // Liaudies kūrybos palikimas dabarties kultūroje. – K., 1989. – P. 165-172.

Miškų ir laukų gėrybių sudorojimas // Dubičiai. – V., 1989. – P. 91-98.

Pietų dzūkų maistas 20 a. pirmoje pusėje // Alytaus miesto ir apylinkių istorijos bruožai. – V., 1989. – P. 112-119.

Kapinės // Kražiai. – V.-K., 1993. – P. 359-368.

Žemės ūkio rūmai – etninės kultūros puoselėtojas // Etninė kultūra ir tautinis atgimimas. – V., 1994. – P. 106-114, 115-116, 116-117.

Klaipėdiškių derliaus nuėmimo, kūlimo ir malimo įrankiai // Lietuvininkų kraštas. – K., 1995. – P. 453-457.

Lietuvių kryžių ir koplytelių statymo priežastys // LKMA Suvažiavimo darbai. – V., 1995, t. XV, P. 294-302.

Kryžių naikinimas Lietuvoje // LKMA suvažiavimo darbai. – V., 1996, t. XVI, P. 277-283.

Atgimimo ir atkurtos Nepriklausomybės laikotarpio paminklai Tauragės rajone // Kultūros paminklai. – V., 1997, t. 4, P. 200-204.

Kryžiai ir koplytėlės lietuvių liaudies papročiuose // LKMA metraštis. – V., 1997, t. XI, P. 209-216.

Bumblė; Butkevičius Izidorius; gelda; gorčius // Žemės ūkio enciklopedija. – V., 1998, t. 1, P. 260, 264, 537, 579.

Kaimų ir miestelių kapinės // Obeliai. Kriaunos. – V., 1998. – P. 373-380: iliustr.

Keturiasdešimt Totorių k. totorių kapinės // Kultūros paminklų enciklopedija: Rytų Lietuva. – V., 1998, t. 2, P. 313.

Išėję negrįžti : [apie Platelių ir Gintališkės kapines] // Plateliai. – V., 1999. – P. 515-525: iliustr.

V. Miliaus darbai rinkiniuose

- Lietuvių valstiečių įrenginiai maistui gaminti // Iš lietuvių kultūros istorijos. – V., 1958, t.1, P. 189-198.
- Platelių apylinkių gyvenamieji namai // Iš lietuvių kultūros istorijos. – V., 1959, t. 2, P. 214-236.
- Lietuvių valstiečių maistas XIX a. antroje pusėje – XX a. pradžioje // Iš lietuvių kultūros istorijos. – V., 1959, t. 2, P. 257-268.
- Kaimo amatų etnografinio tyrinėjimo klausimu // Iš lietuvių kultūros istorijos. – V., 1961, t. 3, P. 199-214.
- Namų apyvokos daiktai, apie maistą // Dieveniškės. – V., 1969. – P. 138-142.
- Javų bloškimas // Kraštotyra. – V., 1970. – P. 156-157.
- Baldai ; Tradiciniai namų apyvokos daiktai // Panemunių dzūkai. – V., 1970. – P. 90-100; 101-112.
- Kapinės – etnografinių tyrimų objektas // Archeologiniai ir etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1970 ir 1971 metais. – V., 1972. – P. 155-162.
- Lietuvių literatūros draugijos liaudies medžiaginės kultūros tyrinėjimai // Kraštotyra. Kn. 13. – V., 1981. – P. 43-51.
- Lietuvių mitybos ypatumai // Lietuvių valgiai. – V., 1983. – P. 4-16.
- XX a. pradžios žemaičių ūkio ir turto dalijimo raštai // Lietuvos istorijos metraštis 1983. – V., 1984. – P. 78-80.
- Tradicionis kvėdarniškių maistas // Kraštotyra. Kn.19. – V., 1985. – P. 127-130.
- Derliaus nuėmimas ir kūlimas // Gervėčiai. – V., 1989. – P. 70-73.

Išleistos knygos

- Lietuvos etnografijos bibliografija 1945-1961 (V., 1963)
- Lietuvos etnografijos bruožai (V., 1964)
- Lietuvos TSR istorijos bibliografija 1940-1965 m. (V., 1969) [vienas autorių]
- Antanas Daniliauskas: bibliografinė rodyklė (V., 1976) [vienas autorių]
- Žemės ūkio inventoriūs : [Javų nuėmimo ir kūlimo įrankiai XIX a. antroje pusėje – XX a. pradžioje / V. Milius] (V., 1979) [su I. R. Merkiene]
- Pabaltijo istorinis ir etnografinis atlasas. Žemdirbystė (V., 1983; 1985 m. – rusų k.) [14 žemėlapių autorius]
- Valstiečių verslai : [Medžio apdirbimo amatininkai / V. Milius] (V., 1983) [su J. Kudirka, A. Vyšniauskaite]
- Regina Merkienė: bibliografinė rodyklė (V., 1987) [vienas autorių]
- Lietuvių liaudies papročiai (K., 1988)
- Mokslo draugijos ir lietuvių etnografija: (XIX a. antroji pusė – XX a. pirmoji pusė) (V., 1993)
- „Gimtojo krašto“ (1934-1943) bibliografija (V., 1996)
- Norberto Vėliaus darbų bibliografija [su R. Repšiene] (V., 1997)
- Žemaičių etnologijos bibliografija (V., 1997)
- Amatas ir kūryba: [Žemaitijos vandens malūnai / V. Milius] (V., 1997) [su J. Morkūniene, I. Šidiškiene]
- Lietuvių etnologijos bibliografija (V., 2001)
- Lietuvių etnologijos bibliografija 1997-2002 (V., 2005)